

Jezuïeten

nr. 57 | lente 2019

Afgifrekantoor 3000 Leuven 1 *Erkenningnummer P004583

Colofon

Jezuieten is een uitgave van de regio *European Low Countries* van de Sociëteit van Jezus.

Het verschijnt viermaal per jaar en is bedoeld voor familieleden, vrienden, weldoeners en geïnteresseerden.

Giften:

Het blad is in principe gratis.
Giften zijn altijd welkom.
Vermeldt a.u.b. uw postadres.

Voor Nederland:
Stichting St. Claverbond,
Heyendaalseweg 290
6525 SM Nijmegen
IBAN: NL85INGB 0000 828 228
BIC: INGBNL2A

Voor Vlaanderen
vzw Sint-Jan Berchmansseminarie
Koninginnelaan 141
1030 BRUSSEL
IBAN: BE02 4352 0547 1140
BIC: KREDBEBB
Mededeling: tijdschrift *Jezuieten*

Redactie:

Karin Benoist, Guido Dierickx SJ,
Walter Fabri SJ, Eduard Kimman SJ,
Carola Lexmond-Kiepe en Jan Stuyt SJ.

Adres voor Nederland:
Carola Lexmond-Kiepe
p/a Heyendaalseweg 290
6525 SM Nijmegen
info.elc@jezuieten.org
tel. 024-3529152/3529154

Adres voor Vlaanderen:
Walter Fabri SJ
Koninginnelaan 141
1030 BRUSSEL
walter.fabri@jesuits.net
tel: 02.20 50 158

Abonnementenadministratie:

Voor Nederland:
lexmond.elc@jezuieten.org

Voor Vlaanderen:
marc.vannieuwenhove@jesuits.net

ISSN 0167-2967

Verantwoordelijk uitgever:

Jan Stuyt SJ
Prinsstraat 17
B-2000 Antwerpen
België

Op de voorpagina:
Impressie van de Frans' Hike van
7 tot 12 april 2017. Een wandeltocht
van Den Bosch naar Nijmegen, die
werd georganiseerd door een groep
jonge Syrische vrijwilligers, van
wie de meesten in Berlijn wonen
en zichzelf Frans Hike noemen.
FOTOGRAAF EVA SPERSCHNEIDER

VOORWOORD

Het lentenummer van 'Jezuieten' staat grotendeels in het teken van pater Frans van der Lugt SJ (1938-2014). Vijf jaar na zijn dood herdenken en ontmoeten we elkaar op zaterdag 6 april in Amsterdam. U bent van harte uitgenodigd hierbij aanwezig te zijn. Het programma treft u op de bladzijde hiernaast.

Nog steeds is pater Frans (*Abuna Frans*) een inspiratiebron voor velen. Sommigen treden in zijn voetsporen door zijn werkprojecten voort te zetten. Soms zelfs letterlijk, zoals de Syrische vluchtelingen die zijn wandeltraditie in leven houden door de organisatie van Frans' Hikes.

Rick Timmermans schreef een indringend monoloog bij het animatiefilmpje over Frans van der Lugt. Cilia ter Horst vertaalde drie publicaties van pater Frans vanuit het Arabisch en geeft een toelichting bij een aantal tekstfragmenten uit het recent verschenen boek: *Wie ben jij, o liefde*. Jan Stuyt SJ maakte de tiendelige podcastserie 'Luisteren met pater Frans'. Voor elke podcast koos hij een bijbeltekst en een begeleidende tekst, onder andere uit het genoemde boek.

Momenteel verblijven er negen jezuïeten in Syrië. Vier van hen wonen in Homs. Michael Zammit SJ beschrijft de actualiteit van dit moment. Ook de actualiteiten dichterbij huis krijgen aandacht in de bekende rubrieken. De Korte Berichten uit de huizen en de gedachten aan de dierbare medebroeders die ons de laatste maanden zijn ontvallen.

Eduard Kimman SJ schetst de geschiedenis van het Collegium Berchmanianum, nu officieel het academiegebouw van de Radboud-universiteit en Wouter Blesgraaf SJ deelt zijn ervaringen met u over zijn pastorale stage in Amsterdam. Tot slot een zeer bijzondere boekuitgave: de allereerste Nederlandse vertaling van een werk van de jezuïet Michel de Certeau. Van harte aanbevolen.

INHOUDSOPGAVE

Herdenking pater Frans van der Lugt	3
De laatste boodschap van Frans van der Lugt SJ – Rick Timmermans	4
Verzameld werk vertaald: 'Wie ben jij, o liefde' – Cilia ter Horst.	6
Jezuïeten in Syrië – Michael Zammit SJ	10
Audioretraite 'Luisteren met pater Frans' – Jan Stuyt SJ	12
KORTE BERICHTEN	13
IN DE KIJKER – Collegium Berchmanianum: een studiehuis heropend – Eduard Kimman SJ	18
BOEKEN – De vreemdeling. Eenheid in verschil – Michel de Certeau SJ.	20
IN MEMORIAM – pater Jan Bekaert, pater Frans Demeyer, pater Gerard Turk, pater Antoon Delparte en broeder Jules De Graeve	22
JEZUÏET IN OPLEIDING – Wouter Blesgraaf SJ	25
ACTIVITEITEN	26

Herdenking pater Frans van der Lugt vermoord in Syrië in 2014

zaterdag 6 april 2019 - Amsterdam

- 13.00 uur Lunchconcert in de Doopsgezinde Kerk, Singel 452
(gratis toegang, deurcollecte)
- 14.00 uur Ontvangst in Doopsgezinde Kerk voor herdenking
met koffie, thee, Syrische versnaperingen
- 14.30 uur Programma 'Herdenking en ontmoeting'
met inschrijven vooraf via abunafrans@gmail.com
 - Presentatie van een nieuw boek met teksten van pater Frans van der Lugt, door Cilia ter Horst, samensteller en vertaler. **"Wie ben jij, o liefde"**
 - De humanitaire corridors:
Sant'Egidio brengt vluchtelingen uit Syrië langs een veilige weg naar Europa
 - Het Abuna Frans Haus in Essen Duitsland, samenleven met vluchtelingen - een project van de Duitse jezuïeten.
 - Syrische vluchtelingen over pater Frans
 - Oude en nieuwe videobeelden met teksten van pater Frans
- 17.15 uur Eucharistieviering (in het Engels) in de Krijtberg, Singel 446
hoofdcelebrant bisschop Mgr. Jan Hendriks

DE KRIJTBURG R.C. CHURCH
 ST. FRANCIS XAVIER

De laatste boodschap van Frans van der Lugt SJ

(Monoloog bij een animatiefilmpje)

Het gaat door – 5 jaar na de moord op pater Frans.

Twee kogels. Twee. In mijn hoofd. Het is 7 april 2014. Iemand bonsde op de deur van ons klooster in Homs. De honger maakte mijn blik wazig. Er stond een vreemdeling, dat zag ik. Duizelig stak ik mijn hand naar hem uit. Een vonk hoop laaide op. Had hij eten? Wie was deze man? Waar kwam hij ineens vandaan?

Boem. Hij schoot. Het ging heel snel. Er was niet eens tijd om hem echt aan te kijken. En toen, boem, schoot hij nog eens.

Ik besef het nog maar nauwelijks.

Zal ik dan nooit meer kunnen meelijden met al die lieve mensen om mij heen?

Zal ik geen troost en hoop meer kunnen bieden?

En geen stem meer hebben om ze te bemoedigen...
Geen oren om te luisteren...

Mijn naam is Frans van der Lugt. In Syrië noemen de mensen mij Abouna Francis. Pater Frans. Ik ben een Nederlandse jezuïet. Bijna vijftig jaar heb ik in Syrië gewoond.

En toen werd ik doodgeschoten.

Ik woonde in het jezuïetenhuis, in het hartje van Homs. De oorlog verwoestte en verscheurde onze wijk. Strijders blokkeerden haar toegangswegen. Velen van ons stierven letterlijk van de honger.

Tot mijn laatste zucht hoopte ik dat de haat, de strijd en de pijn zouden stoppen.

Toch heb ik midden in deze ellende ook iets moois gezien – een geschenk. Wij, die achterbleven, werden broeders en zusters.

Ik herinner mij een viering op Palmzondag. Om ons heen vielen de bommen, onze kerk lag in puin. Maar we kwamen samen om te bidden. Ik vroeg de imam die hier woonde om tijdens de mis een tekst uit de Koran voor te lezen. Dat deed hij met veel enthousiasme. Daarna gingen de mensen ter communie en reikte ik de hostie uit. Toen ook de vrouw van de imam eraan kwam, gingen al mijn dogmatische neigingen, voor zover ik die nog had, de mist in.

Ondanks de honger en het geweld heb ik er nooit aan gedacht onze belegerde wijk in Homs te verlaten. Zelfs niet toen veel mensen werden geëvacueerd. Onze wijk is niet groter dan één vierkante kilometer. Toch wonen er moslims en christenen van allerlei achtergronden vreedzaam samen. Hoe wij hier leefden, zo kende ik Syrië. Dat kon ik niet opgeven.

Een paar dagen geleden nog bereidde ik het Paasfeest voor. Kun je nagaan, we zouden hier Pasen vieren! Het feest van de overgang van dood naar leven. Van dood naar leven.

Ik wilde de mensen op het hart drukken dat het leven ontspringt uit een donkere afgrond en dat zij die in het duister zijn een schitterend licht zien... Ook in Homs. Er is hoop.

En nu dit...
Dood.
Alsof alles gestopt is.

En toch gaat het door.
Ja, het gaat door.

Je vraagt je misschien af waarom ik dit zeg. Temidden van zoveel misère. Zie ik dan niet dat de dood door mijn lichaam danst?

Ik zal het je vertellen. Het heeft te maken met een Man wiens leven ook heel gruwelijk eindigde. Hij zag zijn lijden en dood aankomen. Dat maakte Hem vreselijk bang. En toch ging Hij door. Hij zocht men-

sen op, bevrijdde hen. Hij bleef maar liefhebben en liefhebben en liefhebben.

Ik heb mijn hele leven willen zijn zoals deze Jezus van Nazareth. Dat begon al toen ik achttien was. In die tijd had ik een meisje van wie ik hield. Toch kon ik niet met haar verdergaan. Simpelweg omdat er een ander verlangen in mij brandde. Ik wilde er niet alleen voor hâar zijn, maar voor iedereen. Ik wilde mijn handen vrij hebben en mijn armen leeg. Om ze te kunnen vullen met de mensen die ik zou ontmoeten.

Alle mensen: christenen, moslims, ongelovigen...

Net als Jezus, die zo heel gewoon met lege handen wist te leven. Zo ben ik priester geworden.

Als ik dus zeg dat het doorgaat, dan is dat omdat ik geloof in de liefde van God. Het is de liefde die doorgaat. Niemand hoeft bij de pakken neer te zitten.

Maar goed, het gaat wel door zonder mij. Ik vind dat nog wat vreemd.

Misschien mag ik jou daarom wat vragen. Wees alsjeblieft niet boos op mijn moordenaar. Dat maakt de pijn en de haat alleen maar groter.

Maar treur om de afstand die er was, tussen mij en de man die het geweer vasthield. Ik treur, omdat er geen tijd was om te luisteren naar de pijn in de diepte van zijn hart. Die moet levensgroot zijn geweest. Zo groot dat hij in staat was een ander te doden.

En wie gaat er nu zorgen voor zijn wonden?

Ik kan het niet meer. Maar anderen wel. Jij wel.

Want, de liefde gaat door!
Het gaat gewoon door.

*Tekst: Rick Timmermans
Illustrator: Jedi Noordegraaf*

Het animatiefilmpje is vanaf begin april te vinden op www.fransvanderlugt.org

‘Wie ben jij, o liefde’

Verzameld werk van pater Frans van der Lugt vertaald.

In maart 2019 verschijnt het boek ‘Wie ben jij, o liefde’, de Nederlandse vertaling van drie teksten die pater Frans van der Lugt SJ in de jaren 1990 in het Arabisch schreef. De vertaalster, Cilia ter Horst, maakte een keuze uit de teksten en geeft daarbij een toelichting.

Het boek ‘Wie ben jij, o liefde’ is een bundeling van drie publicaties die in Libanon werden uitgegeven: *Van falen naar slagen* (1991), *Liefde en luisteren* (1992) en *Wie ben jij o liefde* (1996).

De teksten zijn weliswaar toegespitst op de Syrische lezer destijds, maar bieden ook voor de Nederlander van vandaag een inspirerende aanzet tot zelfonderzoek en persoonlijke groei. Beter is het om te spreken over persoonlijke ontwikkeling omdat het steeds gaat over het afwikkelen van overtuigingen waarin een mens verstrikt zit waardoor hij de stem van zijn authentieke zelf – direct afkomstig uit de Goddelijke bron – zo moeilijk kan horen, ten gehore brengen en gehoorzamen.

Onbaatzuchtige liefde

In het eerste boekje ‘*Van falen naar slagen*’ worden relatieproblemen en hun mogelijke oorzaken beschreven. De houding van ouders ten opzichte van hun kinderen en de gevolgen daarvan spelen zich af in de Syrische maatschappij maar zijn algemeen menselijke ervaringen. Ook de lezer uit ons taalgebied zal zich in de teksten van pater Frans kunnen herkennen.

‘Jamiel is verlaten door zijn verloofde, Rajaa, die een nieuwe relatie is aangegaan met een andere jongen. Jamiel zegt: ‘Ik hield van Rajaa met mijn hele hart, ik gaf haar alles en mijn liefde was heel zuiver: ik gaf haar alles wat ze vroeg zonder aan mezelf te denken. Ze heeft me verraden ... Had ik maar geluisterd naar de mensen die me gewaarschuwd hebben voor vrouwen. Nu heb ik begrepen hoe verraderlijk vrouwen zijn. Maar dit is de laatste keer dat ik me overgeef aan een vrouw. Emoties maken een mens zwak, het is het beste om in de toren van het verstand te blijven en het misbruik en het verraad van de mensen te mijden. Nu zal ik mijn spierballen laten zien, want ik ben niet makkelijk, ik zal de aandacht van de vrouwen trekken en daarna zal ik hen verlaten, om wraak te nemen op de vrouw.’

Jamiel denkt dat zijn liefde voor Rajaa helemaal zuiver was omdat hij zijn hart en zijn denken aan haar had gegeven. Maar nu neemt hij een negatieve houding aan ten aanzien van zijn emotionele leven, dat hem zwak en verlaten maakt. Hij keert zich in de richting van het verstand, dat hem toestaat om het leven van bovenaf te controleren. Jamiel geeft de schuld aan Rajaa en vervolgens aan alle vrouwen. Hij neemt wraak op zijn emoties door ze te weigeren en te onderdrukken.

Natuurlijk voelt Jamiel agressie naar Rajaa, zonder zich af te vragen of hij tot op zekere hoogte verantwoordelijk is voor hun mislukking. Tot op welke graad was zijn liefde zuiver? Hij was afwezig, hij was zichzelf niet tegenover zijn geliefde en hij gaf niks van zichzelf aan haar. Hij gaf Rajaa geen kans om van hem te houden. In plaats daarvan liet hij haar haar verlangens waarmaken in hem en van zichzelf houden via hem.’

Fragment uit: *Van falen naar slagen* (1991)

Pater Frans geeft meer voorbeelden waaruit de conclusie kan worden getrokken dat valse liefde is gebouwd op gelijkenis: we houden van de ander omdat deze op ons lijkt – zoals we zijn of zoals we zouden willen zijn.

‘Aan het begin van de relatie kunnen we in de illusie verkeren dat de ander op ons of op onze dromen lijkt, maar in het samenleven met de ander ontdekken we dat de ander niet op ons kan lijken en dat wij niet kunnen houden van onszelf in de ander. Dus de ander, door zijn anders-zijn, brengt ons terug naar ons onvolmaakte zelf. Het gevolg hiervan is dat we ons distantiëren van de persoon die niet op ons wil lijken en dat we hem soms haten. Soms ook haten we onszelf omdat we opnieuw oog in oog met ons onvolmaakte zelf komen te staan. Maar als wij in de ander altijd een overeenkomst met onszelf willen zien, dan zien wij hem niet zoals hij is en als van ons verschillend door zijn bijzonderheid.’

Fragment uit: *Wie ben jij o liefde* (1996)

Het liefdevol luisteren

De thematische beschrijvingen, zoals die over luisteren, over het aanvaarden en doorgeven van de goddelijke liefde in ons leven en over de weg naar binnen om onze begraven schat te vinden en deze aan de wereld te schenken, zijn veelal pareltjes. Hoe mooi simpel, poëtisch en doeltreffend beschrijft pater Frans bijvoorbeeld wat er in de dynamiek van een heilzaam gesprek kan gebeuren:

‘De luisteraar, met zijn stilte, nodigt het woord van de ander naar buiten toe uit om het te ontvangen zonder enige vorm van bezit. Hij zegt dus met zijn stilte tegen het woord van de ander: ga je gang, wees welkom, doe alsof je thuis bent ... in mijn huis kun je vrij zijn in je spreken. Ga door met voelen, je bent hier thuis. Maar mijn huis moet niet jouw huis worden. Want ik wil je niet gevangennemen en wurgen, of zorgen dat jij zonder huis komt te zitten. Ik wil je niet aan me vastbinden, je moet straks mijn huis weer verlaten. Maar omdat je in mijn huis hebt gewoond, zul je – hopelijk, zo God het wil – vrijer, onafhankelijker en meer aanwezig kunnen zijn in je eigen huis.’

De luisteraar ontvangt het woord van de ander in de krib van zijn hart, zodat het erin geboren kan worden. Vervolgens nodigt hij het echter uit om naar buiten te komen en een onafhankelijk leven te leiden.’

Fragment uit: *Liefde en luisteren* (1992)

Terecht benoemt Nikolaas Sintobin SJ in het voorwoord bij deze uitgave het thema van de gratuïteit. Die speelt een grote rol in de beschrijving van het ware luisteren. Zoals we volgens Johannes kunnen liefhebben omdat God ons het eerst heeft liefgehad (1 Joh 4), kunnen we volgens Van der Lugt luisteren omdat er ten diepste naar ons geluisterd is. Wie niet heeft ervaren hoe het is als er werkelijk naar hem geluisterd wordt, kan dit ook een ander niet bieden. Hoe zeer wensen we allen volledig verwelkomd en geaccepteerd te worden zoals we zijn en vinden we geen rust voordat we die ervaring hebben opgedaan.

'Verder is luisteren moeilijk voor wie de natuur van de gratuite stilte niet kent. Zo iemand voelt in zichzelf het lawaai van zijn 'eigenbelangbehoefte' aan de ander. Deze behoefte maakt dat hij de ander gebruikt in plaats van hem gratis te ontvangen in de stilte van zijn liefdevolle luisteren.'

Fragment uit: Liefde en luisteren (1992)

We hebben het nodig dat er naar ons geluisterd wordt omdat we het vaak moeilijk vinden om naar onszelf te luisteren, met name wanneer we veel van onze gevoelens en ervaringen weggestopt hebben. We vinden het dan zowel moeilijk om naar onszelf te luisteren als om naar een ander te luisteren.

'We kunnen het innerlijk van de mens met een kamer vergelijken. Als de mens zijn kamer niet mooi vindt, doet hij hem op slot, gaat hij er niet meer naar binnen en gaat hij erbuiten leven. In de mate waarin deze kamer gesloten blijft, neigt haar geur naar schimmel en wordt het steeds moeilijker om hem binnen te gaan. Wanneer de mens de deur van zijn innerlijke kamer dan weer opent, moet hij aanvankelijk de schimmelgeur verdragen. Na het luchten ervan ontdekt hij echter misschien dat deze kamer niet zo lelijk is als hij had gedacht. Hij treft er inderdaad een paar kapotte stoelen aan, en de resten van een oud 'meubilair', maar mogelijk vindt hij ook stoelen in goede staat en een grote tafel en mooie schilderijen die de wanden versieren. Van daaruit op weg gaand zal hij beetje bij beetje ontdekken dat hij erin kan wonen en rusten.'

Fragment uit: Liefde en luisteren (1992)

De weg naar het zelf

In het derde boekje *'Wie ben jij o liefde'* gaat het tweede deel over *De weg naar het zelf*. Hierin wordt beschreven hoe de mens een weg naar binnen kan gaan en zijn onvolmaaktheid onder ogen kan komen en kan leren accepteren, waarbij hij alles wat vroeger afgewezen is kan gaan waarderen en

van binnenuit kan gaan leven: liefde gevend vanuit zijn innerlijke bron op de wijze waarop bloemen hun geur afgeven en de zon haar licht zendt – ze kunnen niet anders. Die weg begint waar een mens het liegen in zijn relaties met anderen heeft ontdekt en op zoek gaat naar meer waarheid en liefde. Het geloof in de creatieve schat in hemzelf geeft hem de moed om te gaan luisteren naar zichzelf, afzondering en stilte te zoeken en daarnaast het veld van de liefdevolle relatie te betreden. In relaties met mensen die van hem houden mag al het verdrietige en vertrapte er zijn en kan hij opnieuw geboren worden in de schoot van de liefde.

'In het veld van een liefdevolle relatie smelten de schillen van je maskers, de levenskracht in je explodeert. Bekommer je niet om het afnemen van de maskers van je gezicht opdat je ware gezicht verschijnt. Want net sluipt het licht van de barmhartigheid en de zachtmoedigheid je ziel binnen, of het duister van het innerlijk kwaad verdwijnt; de maskers worden van binnenuit verlicht en je ware gezicht schijnt er doorheen.'

In dit proces sterven wij niet eenmalig om dan ons hele leven te leven, maar gaan wij door op de weg van sterven en leven. En in elke stap ontdekken wij meer en meer waarin we moeten sterven.'

Fragment uit: Wie ben jij o liefde (1996)

Tijdens de twee jaar waarin ik aan de vertaling van de boeken werkte vertelde ik weleens over de inhoud of liet ik teksten lezen. Het viel me op dat jongere mensen er meer door geraakt werden dan oudere mensen. Waar generatiegenoten van mijn ouders de thema's al kenden en de voorbeelden gedateerd vonden, vonden mensen van mijn generatie de teksten indringend en transformerend.

Cilia ter Horst (1979) studeerde Religiestudies met als bijvak Arabisch aan de Universiteit van Amsterdam. In 2004 nam zij in Syrië deel aan wandeltochten en meditatieweekenden met pater Frans van der Lugt.

Het karakteristieke handgebaar van pater Frans

FOTOGRAFIE: CILIA TER HORST

Frans van der Lugt, *'Wie ben jij, o liefde'*.
KokBoekencentrum, Utrecht 2019, 240 p, € 19,99, EAN nummer:
9789043529877

Jezuïeten in Syrië, vijf jaar later.

Vijf jaar na de dood van pater Frans wonen er weer vier jezuïeten in Homs. Michael Zammit SJ beschrijft de situatie van dit moment en op welke wijze de Jesuit Refugee Service hulp biedt.

Wederopbouw in Homs

Homs is de stad waar pater Frans van der Lugt werd vermoord op 7 april 2014. In 'zijn huis' in de oude stad - Boustan al Diwan - waar hij ook begraven ligt, was hij op het laatst alleen. Nu wonen er weer vier jezuïeten. Pater Paul Diab is de pastoor van de kerk. Niet ver daarvandaan staan een kerk en een catechese centrum in Nouzha, ooit opgebouwd door de Nederlandse jezuïet pater Michael Breninkmeijer. In Nouzha is weinig oorlogsschade, de kerk en het catechesehuis worden volop gebruikt door honderden volwassenen en kinderen. Ook floreert hier een grote groep 'Foi et Lunière' waar gehandicapte jongeren zijn opgenomen. Verder zijn er in Nouzha huiswerkklassen en andere activiteiten met kinderen. Pater Magdi, een Egyptische jezuïet, is pastoor in Nouzha en werkt voor de Jesuit Refugee Service (JRS). In de communiteit wonen ook nog broeder Michel (73) en een jonge Poolse pater Andrzej die zich aangeboden heeft om Syrië te helpen opbouwen. Naast de kerk in de oude stad staan twee schoolgebouwen die vroeger van de jezuïetenorde waren. Eén is helemaal kapot, de ander is licht beschadigd: op dit moment wordt alleen de speelplaats gebruikt voor spelende kinderen.

Al Ard is het centrum dat pater Frans had gesticht buiten de stad Homs. Er was een wijngaard, een boerderij waar wijn werd gemaakt, er was opvang van mensen met een verstandelijke beperking, daar waren de jeugdretraïtes en pater Frans gaf er psychotherapie. Al Ard heeft zwaar geleden onder de oorlog: de wijngaarden zijn beschadigd, de wijnmakerij is verwoest; alles van metaal is eruit gesloopt en als schroot verkocht. Het is op dit moment nog te gevaarlijk om te denken aan wederopbouw en er

overnachten is zeker niet aan de orde. Voorzichtig wordt er weer begonnen met landbouw en tuinbouw. De orde van de jezuïeten is bereid om te investeren in wederopbouw, maar nu nog niet.

Jesuit Refugee Service – waar de nood het grootst is

De JRS, het vluchtelingenwerk van de orde, werkt in diverse landen in het Midden-Oosten: in Jordanië en in Syrië maar vooral in Libanon en Irak. De afgelopen jaren heeft de JRS veel noodhulp gegeven: voedsel en onderdak. Afgelopen september is de gaarkeuken in Aleppo gestopt; toen de nood het grootste was werden daar 17.000 maaltijden per dag (!) gemaakt. Het laatste jaar is het accent verschoven naar wat traditioneel de sterke kant is van JRS: onderwijs en psychosociale hulp. In Syrië is de JRS actief in de medische zorg. Twee ziekenhuizen in Aleppo, met de specialismen interne geneeskunde, gynaecologie en pediatrie, worden geleid door de JRS. Daarnaast financiert de JRS de laboratoria, een groot aantal medicijnen en soms operaties. In totaal werken in Syrië rond de 240 mensen voor de JRS, waaronder drie jezuïeten. Veel van die mensen zijn zelf ontheemd: uit hun huis en van hun grond verjaagd. Meer dan 300 vrouwen en 800 kinderen nemen deel aan activiteiten in verschillende steden: cursussen om een vak te leren, psychologische

JRS-medewerker in Damascus begeleidt Ammar na een oogoperatie.

groepen voor traumaverwerking, zelfhulp en andere lessen.

Damascus – hulp en dialoog

In Damascus werken twee jezuïeten voor de JRS: pater Fouad uit de streek zelf en pater Goncalo uit Portugal. De derde priester, pater Rami, is verantwoordelijk voor godsdienstonderwijs, en daarnaast helpt hij oorlogsslachtoffers die een nieuwe prothese nodig hebben. Verder doet hij veel counseling - hij is opgeleid als psychoanalyticus. In Damascus wordt een nieuw centrum gebouwd dat twee aandachtspunten zal hebben: onderwijs, vooral voor vluchtelingen, en interreligieuze dialoog: ontmoetingen tussen christenen, Druzen, Alawieten en moslims. Hopelijk is het gebouw klaar tegen 2020.

Aleppo – opleidingen en gemeenschapsofbouw

Er zijn op dit ogenblik twee jezuïeten in Aleppo: pater Sami die de hele oorlog op zijn post is gebleven, en pater Alvaro uit Mexico, die kortgeleden is aangekomen. Net als de eerder genoemde paters uit Polen en Portugal is pater Alvaro ingegaan op een oproep om vrijwilligers voor Syrië, gedaan door de algemene overste van de jezuïeten anderhalf jaar geleden. Pater Sami heeft de afgelopen jaren veel gedaan voor studenten: hij zette studieplekken

op – 'study zones' - waar ze in stilte samen kunnen studeren met elektriciteit, verwarming, Wifi en een printer. Dat zijn dingen die maar weinig jonge mensen hebben op de plekken waar ze wonen en overleefden. Verder zijn er bijlessen en computer-cursussen en helpt hij mensen met hun sollicitaties. Tenslotte is er het centrum Midan in Aleppo. Het is een eeuw geleden begonnen als een wijkcentrum voor Armeniërs. Tien jaar geleden werden er vluchtelingen opgevangen uit Irak. In de recente oorlog is het centrum zwaar beschadigd. Een gedeelte werd gesloopt, een ander gedeelte werd hersteld, en het sportveld gaat binnenkort weer open met nieuw kunstgras. Het gebouw zal de komende jaren vooral gebruikt worden door de JRS voor onderwijs en voor gemeenschapsofbouw. Wat er op de lange duur met Midan gaat gebeuren is nog open. In totaal zijn er dus anno 2019 negen jezuïeten in Syrië: drie in Damascus, vier in Homs en twee in Aleppo. Het aantal medewerkers loopt in de honderden.

Michael Zammit SJ, 1 februari 2019.
Vertaling: Jan Stuyt SJ

Meer informatie over JRS:
<https://www.jezuïeten.org/wat-we-doen/geloof-en-gerechtigheid/jesuit-refugee-service/>

Audioretraite:

Luisteren met pater Frans

Sinds enkele jaren bieden de jezuïeten via 'Bidden Onderweg' elke dag een nieuwe gebedspodcast aan. Een combinatie van muziek, enkele verzen uit de bijbelteksten van de dag en vraagjes om de link te maken met je gewone leven. Beschikbaar via de website en de app.

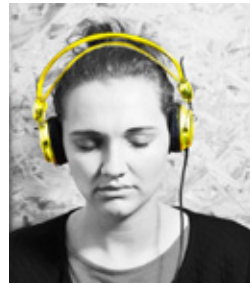
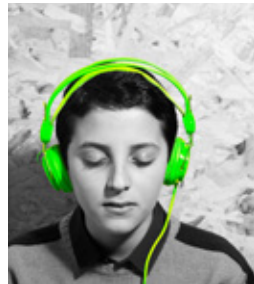
Dit voorjaar komt er een audioretraite uit met teksten van pater Frans van der Lugt. Veel van die teksten zijn ontleend aan het boek *'Wie ben jij, o liefde?'* Pater Jan Stuyt koos voor elke podcast een bijbeltekst en een begeleidende tekst van pater Frans.

Frans was behalve priester ook psycholoog. Hij was een begenadigd begeleider van jonge mensen. Duizenden jonge mensen uit alle groepen van de bevolking en van vele godsdiensten heeft hij meegenomen op zijn trektochten door Syrië. Frans legde veel nadruk op actief luisteren. De podcastserie van tien afleveringen heet dan ook: **'Luisteren met pater Frans.'**

Eén van de inleidende teksten

De luisterende mens is aanwezig bij de ander met twee open, stille, naakte oren. Met de stilte van zijn luisteren geeft hij ruimte aan het spreken van de ander, opdat het vrij naar buiten komt als water uit een bron. Als iemand echt luistert, dan wordt de spreker meer vrij en meer zichzelf.

Wie echt luistert wil geen macht hebben over de ander, of advies geven, analyseren of verbeteren, of in een hokje stoppen. De luisteraar moet absoluut

arm zijn, zodat de beluisterde zijn totale recht om te praten voelt. De luisteraar is als de woestijn voor zonsopgang. Zoals de woestijn naakt en stil wacht op de zon terwijl die beetje bij beetje opkomt om hem te overstelpen met zijn licht en zijn schittering, zo wacht de luisteraar op de opkomst van het woord van de ander.

Wie luistert, die bevrijdt krachten van liefde bij degene naar wie hij luistert: hij laat die ander vrij en onafhankelijk zijn, en laat hem vliegen in het heelal van het leven.

Luisteren is moeilijk. God kan ons helpen om een goede luisteraar te worden. Wanneer God, die liefheeft, het hart van de luisteraar vult met zijn pure liefde, verhoogt hij diens acceptatie van zijn tekorten en wordt de luisteraar meer luisterend en meer liefhebbend. De gelovige zou moeten luisteren in innerlijke stilte naar het woord van God en dan kan dat woord binnenkomen - als scheppende aanwezigheid vol van liefde.

De teksten uit de audioretraite zijn ontleend aan twee boeken:

Frans van der Lugt SJ, *Wie ben jij, o liefde*, KokBoekencentrum, Utrecht, 2019

Paul Begheyn SJ, *Frans van der Lugt SJ 1938 - 2014, Bruggenbouwer en martelaar in Syrië*, Valkhofpers, Nijmegen, 2015.

De audioretraite zal begin april beschikbaar zijn: <https://biddendonderweg.org/frans-van-der-lugt>

AMSTERDAM

Xaveriushuis

In de pastorie van de Krijtberg vindt momenteel een verbouwing plaats die twee maanden in beslag zal nemen. Het gaat erom de beperkte ruimte die er is zo effectief mogelijk te gebruiken. Het resultaat zal zijn een nieuwe gespreksruimte en spreekkamer en een nieuwe keukenhoek. ✱ Ward Biemans nam evenals Walter Ceyssens en Tjeerd Jansen deel aan het tweede deel van het *Ignatian Leadership Program*, een vierdelig programma over allerlei aspecten van leiderschap, deze keer in het Britse Newcastle. Naast jezuïeten uit Groot-Brittannië, Ierland, Nederland en Vlaanderen bevonden zich in het gezelschap ook diverse schooldirecteuren en rectoren, directeuren van retrainehuizen van de *Jesuit Refugee Service* en enkele andere bestuursleden. ✱ Wouter Blesgraaf heeft zijn stage aan het Amsterdamse Medisch Centrum voltooid en is begonnen aan zijn nieuwe stage in de Krijtberg, waar hij onder andere de voorbereiding op de eerste communie en het vormsel zal begeleiden. ✱ De heer Frank Rutten, oud-leerling van De Breul in Zeist, neef van Pater Albert Rutten SJ (1925-2016), en eigenaar van Antiquariaat Brinkman in Amsterdam, heeft onlangs een bijzondere schenking gedaan aan het NIJS (Nederlands Instituut voor Jezuiten Studies). Het betreft een uniek exemplaar van de *Zeegenwensch op de eerste onbloedige offerhande van den eerwaardigen Pater Cornelius Schadé, priester der Sociëteit van Jesus, gevierd te Utrecht, den XXIIsten van Herfstmaand, MDCCCLXII*. Dit drukwerkje van 8 pagina's vermeldt niet de naam van de auteur, maar deze is mogelijk de broer van pater Schadé. Cornelius werd in 1728 te Amsterdam geboren, trad in 1748 te Mechelen in de orde, werd aldaar in 1762 priester gewijd, legde zijn (vier) laatste geloften af in Leper, en overleed na 1783.

ANTWERPEN

Romero-Loyola

We beginnen onze huiskroniek met een wat bijzonder voorval. Toen pater Ntima Nkanza uit Kimwenza (RD Congo), oud-provinciaal van Centraal Afrika, eind oktober bij ons te gast was bleek hij onverwacht en dringend medische zorgen nodig te hebben. Maar zijn verblijfsvergunning liep ten einde. Wiggert Molenaar heeft toen hemel en aarde én de vreemdelingendienst bewogen om die vergun-

ning te verlengen, wat met succes bekroond werd. Na iets meer dan een week verblijf in het Universitair Ziekenhuis van Antwerpen was pater Ntima weer toegerust om de reis naar Kimwenza aan te vatten. ✱ Op 6 november heeft Jan Stuyt deelgenomen aan een boeiende avond in de 'Chapel for Europe' in Brussel. Herman Van Rompuy en Mgr. Jean-Claude Hollerich, jezuïet en aartsbisschop van Luxemburg, behoorden tot de eminente sprekers. In dit herdenkingsjaar van het einde van de Eerste Wereldoorlog is Guido Dierickx met zijn familie naar Houthulst (West-Vlaanderen) getrokken, waar een militaire begraafplaats met 1907 graven gevestigd is. Ook een oudoom van Guido ligt daar begraven. ✱ Einde november was de heer Limarley Kingsale, leraar levensbeschouwing van het Delftse college bij ons te gast. Hij is de nieuwe contactpersoon voor ignatiaanse pedagogie op het Sint Stanislas. Zijn voorganger, mevrouw Ilse Dekker, werkt nu voor de Conferentie van Europese provinciaals en coördineert het Europese netwerk van jezuïetenscholen. ✱ December was een drukke maand voor onze regionale overste. Johan Verschuereen rondde zijn huisbezoek af aan de grootste communiteit, Heverlee. Hij reisde naar Praag om er de Tsjechische en Slowaakse jezuïeten te informeren over hoe twee provincies één regio kunnen worden. ✱ Tijdens de laatste maand van 2018 mochten we gastvrijheid verlenen aan de zus en een nichtje van Wiggert, aan een zus van Jan van de Poll en aan onze medebroeder Pascal Calu. ✱ Ten slotte is Theo van Drunen, econoom van de regio, voor een week naar Rome vertrokken om er, samen met andere economen van provincies en regio's, verder te worden ingewijd in de kunst van geldbeheer.

BIRMINGHAM

Noviciaat Manresa House

Tijdens de dertigdaagse retraite was het voor Desmond duidelijk geworden dat hij het noviciaat zou verlaten. Hartelijk afscheid genomen van allemaal. Een van de bewoners van het huis had zijn tas met kleding aangezien voor een geschenk aan het tehuis voor daklozen. Het kostte heel wat moeite om alles weer terug te vinden en bij de rechtmatige eigenaar te bezorgen. ✱ Eind november werd het weekend voor geïnteresseerden ('inquirers') bezocht door twee personen. ✱ Op 6 december vierden we Sinterklaasavond, compleet met cadeautjes en

gedichten. Initiatief van Dries van den Akker, die hier immers de cultuur van de Lage Landen moet vertegenwoordigen. ✱ Intussen zijn de voorbereidingen voor de nieuwbouw in volle gang. Zes architectenbureaus werden uitgenodigd om in te schrijven. Op basis van hun schriftelijke reactie werden er drie uitverkoren om hun plannen nader uit te werken. De nieuwbouw gaat zeker twee jaar duren. Die tijd vinden we behuizing in 'Mater Ecclesiae', een huis waar tot nu toe bejaarde zusters woonden. ✱ In de eerste week van december gaf Mark Rotsaert aan de novicen een week lang instructie over de Gelofte van Gehoorzaamheid in de Sociëteit. Kevin O'Rourke sprak over de Gelofte van Zuiverheid. ✱ Op 21 december, feest van Petrus Canisius, legde Luke Taylor in onze kapel zijn eerste geloften af. Te midden van vele genodigden. Onder hen jaargenoot Pacal Calu die hiervoor uit Parijs was overgekomen. ✱ Halverwege januari waren de drie provinciaals hier om het roepingenbeleid op elkaar af te stemmen. Van die gelegenheid werd gebruik gemaakt om aan de nu al legendarische Martina en Colette de Edward Campion medaille uit te reiken, een erpenning door de Britse jezuïeten in het leven geroepen om weldoeners op gepaste wijze te bedanken. De dames verzorgden meer dan twee-en-twintig jaar de Sunday Roast in het noviciaat, en niet te vergeten de verjaardagstaarten, de kapelwas en het verstelwerk. Bij hun afscheid als actieve koks schreven zij een kookboek en vroegen Dries van den Akker bij elk recept een passende heilige te vinden. Het boek zal verschijnen rond Pasen onder de titel 'Saintly Feasts'.

BOECHOUT

Xaverius in Capenberg

'Tijdens de jaren in dit rusthuis heb ik van pater Frans Demeyer meer geleerd over Bijbel en Kerk dan in de duizend en zoveel preken die ik in vroegere jaren gehoord heb.' Het zijn woorden van een oudere bewoonster van Capenberg. Elke zondag werd aandachtig geluisterd naar de homilie van Frans: kort en goed, zorgvuldig voorbereid door zijn groot leesvermogen. 'Ik weet niet hoe ik sterven zal, noch waar en niet wanneer' zo begint het gedachtenisprentje van Frans. Zijn onverwacht heengaan heeft onze kleine jezuïetengemeenschap en alle bewoners van Capenberg diep geraakt. Zijn zondagsviering is nu overgenomen door Ludo Vanden

Broek. Ludo is 90 geworden, onze ouderdomsdeken die zich op velerlei wijze dienstbaar maakt in onze gemeenschap. ✱ Gilberte Albertijn, zus van Bob, is overleden op de leeftijd van 75 jaar. ✱ Zoals ieder jaar werden de vieringen van kerstmis en nieuwjaar hier feestelijk beleefd. Er was eerst een kerstwake in de kapel waar iedereen kon meezingen met de bekende kerstliederen. Op Kerstdag in de voormiddag een verzorgde eucharistieviering met een klein koor met telkens weer het confiteor van Willem Vermandere. Daarna feestelijke tafel in de cafetaria. ✱ Nieuwjaaravond werd gevierd met muziek en dans. Met Verloren Maandag waren we weer allen samen voor worstenbrood en appelbollen. Ten slotte aperitief en wensen aangeboden door de raad van bestuur. De voorzitter sprak over bouwplannen voor Capenberg.

BRUSSEL

Arrupe

Tijdens de laatste winterse bui in West-Europa, dwarrelde het ene sneeuwvlokje naar een skioord in de Beierse Alpen, terwijl een andere witte vlok naar het wegdek vóór onze deur vloog om er het Brusselse ochtendverkeer te gaan verstoren. Zo krijgt elk schepsel een aparte goddelijke zending. Binnen onze jezuïetenresidentie is dat niet anders. Pater Walter Devos, onze goede huisvader, ontfermt zich bijvoorbeeld over de verse, hagelwitte tegels en de vier nagelnieuwe kantoren op onze benedenverdieping, zonder ondertussen een bouwwerf te verwaarlozen in de studentenstad van Leuven. ✱ Pater Jos Janssens kruipt evenzeer door het stof, maar dan in dat van de bibliotheek der Bollandisten. Twee werkdagen per week registreert Jos er talloze verborgen en soms verboden pennenvruchten van lang-vergeten geestelijke auteurs. ✱ Pater Bart Beckers voelt zich meer en meer thuis in de hoofdstad van Europa, een landstreek die hem voordien in hoge mate uitheems leek. Barts beeltenis verscheen met regelmaat vooraan in de Vlaamse parochiekrant 'Kerk & Leven', omkranst met waardering en lofbetuigingen om zijn pastorale inzet. ✱ Onze Engelstalige SJ-Catalogoog 2019 vergat duidelijk te maken dat pater Charles Verhezen alle flora en klein gevogelte in onze wintertuin onophoudelijk met vaderlijke zorg koestert. Ze liet na hem te vermelden als: 'The Constant Gardener'. Wél blijft pater Ed Redeker in dat jaarboek terecht vermeld als onze

'Minister'. Hij bemoedert hier immers de gelederen met lokaas, rantsoen en zware kratten drank. ✱ Een eervolle vermelding verdient op deze plaats pater Walter Fabri. Als een geroutineerde volkspredikant reist hij van hier naar daar ten dienste van de Blijde Boodschap. Daarnaast kunnen we Ludwig Van Heucke deze keer niet overslaan. Hij werd als 'Zondagsonderpastoor' (officiële titel) aangesteld in de dekenij 'Brussel Noordoost'. Daar treden van nu af alle Nederlandstalige pastores op als één eenheidsdrachtig team. ✱ Pater Rik De Gendt is lid van onze gemeenschap, maar zwoegt en slaapt in Aalst. Hij komt graag naar Brussel om met ons memorabele belevenissen te delen. Ondertussen waakt onze overste, Z.E.P. Hugo Carmeliet SJ, over ons welzijn. Woonachtig in de volksbuurt van Kuregem, wipt hij af en toe over naar onze Residentie Arrupe in Schaarbeek voor een vliegende inspectie van zijn troepen.

HEVERLEE

Jezuïetenhuis

De feestdagen brengen steeds een streepje kleur aan in het grijze van de winterdagen. We krijgen de gelegenheid om alle geledingen van het personeel te ontmoeten op een andere wijze dan tijdens de sporadische contacten. Op 20 december vierden we in de kerk kerstfeest met het personeel. Verschillende personeelsleden luisterden de viering op met beeld en klank, een levende kerststal en engelenkoren. De koks zorgden voor een lekker gezamenlijk diner. Onze oudste (105) onderbrak verschillende malen de korte inleiding met te roepen: 'Eten, eten!' ✱ Op 10 januari vulden we dit feest aan met de jaarlijkse nieuwjaarsreceptie met een korte toespraak vanuit alle geledingen. Onze voorzitter Marc Desmet had zich vrijgemaakt en hield op zijn wijze een terug- en vooruitblik over ons huis. Het pluimpje voor de verpleging, de koks, de poetsploeg, het technisch- en tuinpersoneel en het onthaal was welverdiend. ✱ Daarin hoorde natuurlijk het vertrek van directeur Inge Zwinnen bij, die met 11 januari ontslag neemt om in haar dorp een gelijkaardige betrekking te beginnen. De raad van bestuur kon dadelijk een interim opvolger vinden, de heer Dirk Van Tricht. Hij werkt reeds op ons economaat in Antwerpen en komt naar Heverlee op maandag, woensdag en vrijdag. ✱ Na de feestdagen kwamen de studenten van Lerkeveld weer binnendruppelen. Het is opbeu-

rend voor een flink ingeduffelde oudere pater met rollator voorbij gerend te worden door een frisse jonge dame op blote voeten en nagenoeg in strandkledij. Ze starten weer een examenperiode en daartoe zijn zelfs de crypte en de sacristie van de crypte ingericht als gezamenlijke studeerruimten. ✱ Over oudere paters gesproken! Heverlee is geen rustverzorgings-tehuis maar een gemeenschap van oudere jezuïeten met een aanzienlijk aantal boven de negentig en een gemiddelde leeftijd van nagenoeg zeven en tachtig. De jongere onderkant doet nog heel wat apostolaatswerk naar buiten en naar binnen. Eerbiedig uitgedrukt, zoals bij de mieren liggen er echt geursporen van Heverlee naar de beide Leuvense hospitalen. Ze zijn heel goed gekend door onze mantelzorgers. Herman De Weerdts leert na de revalidatie van zijn heupoperatie autorijden op zijn Europees en onder leiding van Wilfried Heyvaert is hij de geursporen reeds actief aan het verkennen. En het is nodig. ✱ Eens te meer hebben we twee medebroeders overgedragen in de handen van de Heer. Begin november brachten we Toon Delpoort en Jan Bekaert naar het hospitaal. Voor Jan was dat enkele malen nodig maar op 20 november is hij rustig thuis kunnen sterven. Na even terug thuis te zijn geweest moest Toon ook weer naar het hospitaal. Maar ook hij is op 12 december thuis kunnen sterven. Frans Demeyer van Capenberg werd opgebaard in ons huis maar de uitvaart vond plaats in Capenberg zelf. ✱ Onze ouderdomsdeken Cyriel Van Doorselaer (105) viel op zijn kamer. Men vreesde voor het ergste. Nu raakt hij er stilaan weer bovenop en bij feestelijkheden, wanneer hij met de gemeenschap viert en eet, laat hij zijn stem nog flink horen, zij het om te roepen: 'to bed, to bed.' ✱ Vlak voor het versturen van deze huisrubriek vernamen we dat broeder Jules De Graeve, die sinds anderhalf jaar was opgenomen in het WZC van de zusters Annuntiaten, daar op 23 januari is overleden. ✱ Eind november, begin december kwam pater regionaal ons huis bezoeken om ons te bemoedigen en waar nodig aan te manen. ✱ Naast meerdere passanten in ons huis vermelden we pater Paul Shelton, USA, Arkensaw, die begin december in Leuven was voor een studie over de organisatie van colleges. En van 10 tot 12 december was pater Okoria, rector van het Hekima College in Nairobi, bij ons te gast. ✱ Op 13 november was Guido Cornelissen de te zachte win-

ter zo beu, dat hij met zijn broer voor enkele dagen naar de sneeuw vertrok in het Sauerland. * Wim Mercelis was de gelukkige ontvanger van de boon in zijn taart en beloofde vanuit dit voorrecht te kiezen voor een diner 'mossel-friet.' En we kregen ze ook op een feestelijke wijze in de klassieke blauwe, gelakte mosselpotten. * Over Wim Mercelis gesproken. André Cnockaert geeft berichten door aan de ACE over de gezondheidstoestand van hun leden hier in Heverlee. Wim schijnt overgelukkig te zijn dat hij zijn rollator opzij kan laten en zijn gespreksapostolaat in de wijk weer kan opnemen met twee voeten en twee wandelstokken. * De glühwein tijdens de feestdagen was heerlijk!

LEUVEN

Lessius

Waar in de meeste communauteiten de zomer de tijd van 'het grote reizen' is, geldt voor Lessius het omgekeerde: juist in de winter werd er veel gereisd. Aldomárcio Dal Bo reisde op en neer naar Brazilië om zijn familie te bezoeken en met zijn medebroeders daar op retraite te gaan, Rinald D'Souza deed archiefonderzoek in India, en Vally Mendonca woonde een conferentie bij in Cambridge. * Het kerstbezoek van Carlos Gómez-Virseda aan zijn familie in Spanje werd een soort missiereis, met niet minder dan vijf dopen en een huwelijk; een goede voorbereiding op zijn priesterwijding later dit jaar. * Jacques Haers reisde ook naar Spanje, om een sessie te geven over de Geestelijke Oefeningen en politieke verzoening. * Nicolas Standaert deed tussen kerst en nieuwjaar kort onderzoek in Parijs, en Walter Ceysens reisde in die periode naar Nederland, om te spreken voor de jongeren van de charismatische vernieuwing. * Ook Jos Moons was in Nederland, voor laatste afspraken met de Abdij van Berne over zijn nieuwe boek over geestelijke begeleiding. * En laten we Marc Desmet niet vergeten: onderweg naar z'n werk in Hasselt maakte hij regelmatig een tussenstop in Heverlee om mee te denken met het bestuur van ons huis aldaar. * Onze nieuwe Afrikaanse medebroeder Christophère Ngolele zal voorlopig juist weinig reizen, schatten wij in: hij is maar al te blij dat hij eindelijk een visum kon bemachtigen om in Leuven antropologie te studeren. * En Rob Faesen gaf in Utrecht z'n laatste colleges over mystiek en spiritualiteit voor dit collegejaar; die reis hoeft hij voorlopig niet meer te maken.

MECHELEN

Huis Leliëndaal

We kregen de voorbije maanden zowel bisschop Koen Vanhoutte als deken Guy De Keersmaecker op bezoek. Sommige medebroeders zijn dan ook actief in enkele Mechelse parochies. * Voor de liturgische steun uit Nederland zorgt Marc Lindeijer. Zijn *'Gids door een monument. Tweehonderd jaar vormingshuis'* werd aan de pers voorgesteld en kon rekenen op veel bewondering over de deskundigheid en zorg waarmee deze historische terugblik op het vormingshuis Bovendonk werd samengesteld. * Waar Leo De Weerd de tijd blijft vinden om ook nog zijn opwachting te maken bij de paus, blijft een raadsel. Hij kreeg van de paus vijftig rozenkransen voor zijn vrienden achter de tralies. Intussen heeft de jaarlijkse kalenderslag al evenveel exemplaren binnen gerijfd. * Wij ontvingen ook nieuws van Tonny Cornoedus die op het eiland Lesbos verblijft en zich inzet voor de vluchtelingen die langs de eilandenroute het vasteland proberen te bereiken. Niettegenstaande de ellendige toestand en de overbevolking van de kampen kan Tonny er blijkbaar vruchtbaar werk doen. * Pieter-Paul Lembrechts bezoekt wekelijks het gesloten centrum voor mensen zonder papieren in Merksplas. Wij vermoeden dat zijn rustige verschijning en verdoken humor wat rust en vrede brengt in een uitzichtloze situatie. * Hugo Roeffaers vervult zijn huistaak als 'begieter der bloemen en planten' met zoveel inlevingsvermogen, dat hij zelfs de plastic planten niet vergeet. Gelukkig was er het alziende oog van Frans Mistiaen dat een overstroming heeft kunnen voorkomen. * Frans is van alle markten thuis: de torenklok laat het al enkele weken afweten, soms staat er water in een van onze kelders, onze jeugdige burens maken geluiden die ons vreemd zijn, Telenet laat op zich wachten, het internet ligt plat... 'Frans help' en Frans staat er al! * Jos Alaerts en Hugo zijn elkaars tegenpolen wat het koken betreft, maar vinden elkaar tijdens verkennende avondwandelingen. * En ten slotte: onze kerk is na de kathedraal de drukst bezochte kerk van Mechelen. Wij vermoeden dat Georges Cerfontaine daarmee iets te maken heeft.

NIJMEGEN

Aqua Viva

Het is een beetje een kwakkelwinter tot nu toe. Er

is wat sneeuw gevallen. Maar die bleef nauwelijks liggen. Er is wat vorst geweest. Maar niet om over naar huis te schrijven. Wat voor weer het echter ook is, vriesweer of kwakkelweer; najaar en winter geven altijd een goede aanleiding om het binnenshuis warm en gezellig te maken. We hebben de afgelopen tijd dan ook weer van de nodige feesten en gezelligheden genoten. * Dat begon met de viering van de patroon van ons huis, Sint-Jan Berchmans, op 26 november. Zoals gebruikelijk op dit soort dagen kwamen wij in de ochtend samen voor koffie met gebak. In de eucharistieviering aan het einde van de morgen ging monseigneur Gerard de Korte voor, die ons in de preek inspirerend en bemoedigend toesprak. Na de borrel vóór tafel bleken de koks weer een passend feestmaal bereid te hebben. De middag was al een eindje gevorderd toen wij voldaan van tafel opstonden. * Een week later hadden we weer feest. Want op 5 december vierden wij natuurlijk Sinterklaas. Zonder Sinterklaas zelf, dit jaar. Maar wel met twee uitstekende Pieten. Wij kwamen in de aula samen, waar wij genoten van de quiz die het team van de activiteitenbegeleiding ook dit keer weer had samengesteld. Hoewel het om de gezelligheid gaat, zeggen we natuurlijk, wil menigene het in de quiz toch wel graag goed doen. De competitie leverde dit keer verrassende winnaars op. * In een kleinere kring kwam de 'top' van ons huis samen met onze vrijwilligers. Ieder jaar is er een etentje om onze vrijwilligers voor hun inzet te bedanken. De groep vrijwilligers is groeiende en neemt ook steeds meer taken op zich, ook ten bate van de bewoners op de gesloten afdelingen. Hun zorg en meeleven is kostbaar. En het doet goed om dat in dankbaarheid met elkaar te vieren. * Hoezeer wij een gemeenschap zijn van mensen die wat met elkaar hebben, blijkt ieder jaar ook weer tijdens de Kerst-in. In de week vóór kerst komen we aan het einde van de middag samen in de refter met bewoners, medewerkers en vrijwilligers. 's-Middags was er een broodmaaltijd en 's-avonds volgde een feestelijke buffetmaaltijd, waarbij de keukenbrigade een geweldige variëteit aan gerechten op tafel toverde. Er had zich dit jaar een recordaantal medewerkers en vrijwilligers opgegeven, en wij zaten met ruim 90 man aan tafel. Het was gezellig en geanimeerd en een mooie opmaat naar de viering van kerstmis, een paar dagen later. Het werd een mooi kerstfeest. * Maar dit overzicht

van alle feestelijkheden is niet compleet als niet nog een andere belangwekkende gebeurtenis wordt genoemd: Rob van Hellenberg Hubar werd 80 jaar. De viering daarvan heeft een aantal mensen in huis maandenlang beziggehouden. Op de eigenlijke dag (27 december) werd de communautiteit getrakteerd op Bossche Bollen. (U zult wel aanvoelen waar de feesteling vandaan komt.) De uitgebreide viering vond plaats op 5 januari, eerst met een mis in de huiskapel, daarna een lunch met genodigden (waaronder de voetballers van zijn elftal van NEC) en ten slotte met een spetterend optreden van de Harmonie Tarcisius van Brakkenstein, die ons tot een heuse polonaise verleide. * Natuurlijk is het niet alleen maar feest. Zowel de overste in zijn nieuwjaarspreek als de directeur in zijn nieuwjaarstoespraak, vroegen aandacht voor hetgeen er in ons huis allemaal veranderd is en nog te veranderen staat. Bestuurlijk zijn er de nodige vragen te beantwoorden. Er zijn wisselingen in ons personeelsbestand geweest. Wij hebben nieuwe medewerkers mogen verwelkomen. Maar wij hebben ook mensen zien vertrekken, die wij niet graag zagen gaan. En in de komende jaren zal het karakter van ons huis gaan veranderen. Hoe snel dat zal gaan, weten we nog niet. * Op 14 december hebben wij afscheid genomen van Gerard Turk. Zijn gezondheid was in de laatste maanden van zijn leven snel achteruitgegaan, en op een gegeven moment verklaarden de artsen niets meer voor hem te kunnen doen. Hij heeft de toen snel naderende dood met grote aanvaarding en gelijkmoedigheid verwelkomd. We hebben hem in een mooie viering vaarwel gezegd. * Daags tevoren hadden wij in Carel van Tulder een nieuwe huisgenoot mogen verwelkomen, een geboren Amsterdammer die decennia in Maastricht gewoond heeft. Carel was zeer vertrouwd met ons huis, en als jarenlange vertrouwenspersoon een vaak en graag geziene gast. * In het bestuur van ons huis is ook een bekende nieuweling te verwelkomen. Jan Stuyt, ook vaak een welkome gast, is voorzitter van de SJB geworden en nam de hamer over van Theo van Drunen, die daardoor één pet minder heeft. * Een laatste memorabel feit is de visite van de regionale overste, eind januari. Hij toonde zich aan het einde daarvan tevreden met het huis dat hij aantrof. Wij zijn deelgenoot in die tevredenheid. Er is dynamiek in onze gemeenschap, en wij vormen een huis waarin het goed wonen en leven is.

Collegium Berchmanianum: een studiehuis heropend.

Het fraai verbouwde rijksmonument Berchmanianum in Nijmegen is door de Radboud Universiteit op 21 januari officieel in gebruik genomen als academiegebouw. Het biedt een werkplek voor zo'n driehonderd mensen, inclusief het college van bestuur. Eduard Kimman SJ schetst de geschiedenis van dit markante gebouw waarin de academische functie, die het ooit had, weer is teruggebracht.

Universiteiten met een eigen religieuze grondslag

De oprichting in 1923 van een Katholieke Universiteit (KU) in Nijmegen, nu de Radboud Universiteit, betekende voor de emancipatie van de Nederlandse katholieken evenveel als de oprichting in 1880 van de Vrije Universiteit (VU) in Amsterdam voor de gereformeerde christenen. Beide universiteiten hadden zich tot doel gesteld onderwijs en wetenschap op katholieke c.q. gereformeerde grondslag aan te bieden. De totstandkoming van beide universiteiten paste in de toenmalige tijdgeest van een verzuilde Nederlandse maatschappij en leverde het kader voor de verzuilde organisaties.

De basis van de beginselen voor de Vrij Universiteit werd gevonden bij Calvijn, voor de Katholieke Universiteit bij Thomas van Aquino. Er zijn veel parallellen te ontdekken in de ontwikkeling van de VU in Amsterdam en de KU in Nijmegen, met één uitzondering: de vestiging van de vele kloosters en religieuze huizen in de nabijheid van de jonge Katholieke Universiteit. De jezuïeten bouwden het Collegium Berchmanianum in 1929, dat deel uitmaakte van een grootse beweging van ordes en congregaties om hun studiehuisen in en rond Nijmegen te vestigen.

Een nieuw studiehuis voor jezuïeten

In die jaren hadden de Nederlandse jezuïeten drie studiehuisen: het noviciaat in Grave, de filosofie opleiding in Oudenbosch en de studie theologie

in Maastricht. Besloten werd de filosofie opleiding naar Nijmegen te verplaatsen waardoor er grond werd gekocht van de bewoner van het landgoed Heyendaal. Het Berchmanianum werd in 1927 getekend door de architecten Joseph en Pierre Cuypers jr., nazaten van Pierre Cuypers die onder meer het Rijksmuseum bouwde. Na goedkeuring in mei 1927 van het gevelplan door de gemeente Nijmegen wordt de opdracht gegund aan een katholieke aannemer die zich verplicht te werken met katholieke arbeiders. In ongeveer anderhalf jaar wordt het gebouw neergezet. Totale bouwsom bedroeg f 525.000.

Berchmanianum in aanbouw, 1927. Bron: Archives of the Jesuits of the Low Countries, KADOC, Leuven

De buitenkant van het L-vormige gebouw heeft hier en daar iets van de Amsterdamse School. Aan de binnenkant zijn in het patershuis gewelfde gangen, diepgroene deurkozijnen, lambriseringen met groene, gele, bruine en zwartbruine geglazuurde stenen. De kamers, bestemd voor de paters die als docent bij het filosofie onderwijs betrokken zijn, zijn ruimer van opzet dan de kamers in de scholastiekenvleugel, aan de oostzijde. Op de begane grond van die vleugel bevinden zich de klaslokalen en de recreatiekamer, later aula genoemd. In de verdieping daarboven zijn drie gangen met elk twintig kamers. Aan de noordkant van die vleugel staat het fysica-

kwartier: grotere lokalen voor exacte vakken, voor een laboratorium en een studentenbibliotheek. Aan de zuidkant, in de hoek, tussen patersvleugel en scholastiekenvleugel in, staat het kerngebouw. Op de begane grond bevindt zich de refter, daarboven de kapel. Op 7 februari 1929 wordt het gebouw ingezegend.

Een monumentaal rijksmonument

Het gebouw heeft niet echt lang gediend voor het doel waarvoor het was gebouwd. Afgezien van een intermezzo tijdens de Tweede Wereldoorlog, toen het gebouw in 1942 door de bezetter werd gevorderd en pas in 1945 werd teruggegeven, diende het tot 1967 als studiehuis. Daarna werden de studies filosofie en theologie geïntegreerd en overgebracht naar een gezamenlijke opleiding, de Katholieke Theologische Hogeschool Amsterdam (KTHA). Het Berchmanianum diende amper 40 jaar als opleidingshuis.

Vanaf het midden van de jaren zestig komen er steeds minder kandidaten in het noviciaat. De Nederlandse jezuïeten vergrijzen. Vanaf 1967 tot aan de verhuizing van de paters in 2016 dient het huis als kloosterverzorgingshuis. Het gebouw was daar niet op ingesteld. Het Berchmanianum verandert door de noodzakelijke aanpassingen geleidelijk aan geheel van karakter. Van de 60 studentenkamers worden iets minder dan 30 verzorgingskamers gemaakt, fraaie deuren verdwijnen, de onder architectuur vervaardigde houten kozijnen worden vervangen door kunststof kozijnen, twee liften worden tegen de buitengevel aangebouwd, de paterskamers verliezen hun schouw en krijgen soms een douche en toilet, de hoge kamers gesitueerd aan de gang beneden krijgen verlaagde plafonds, hellingbanen worden aangelegd waar speelse trappen waren, nieuw geplaatste branddeuren beveiligen de bewoners maar delen de fraaie gangen in compartimenten. Eigenlijk is het een raadsel dat dit gebouw in 2001 de status

van rijksmonument kreeg. Vele originele details waren vervangen door functionele elementen. Maar door die status werd er een eenmalige subsidie ter beschikking gesteld voor een groot onderhoud! Vanaf januari 2010 werd door directeur Paul Elsen van Monumentenbureau Nijmegen de restauratie ter hand genomen. De oorspronkelijke kleuren kwamen terug aan de voorgevel, de dakgoten, regenpijpen en het glas-in-lood werden gerepareerd. In mei 2013 kreeg de toren een nieuwe koperen spits. Maar die restauratie was ook het keerpunt. De monumentaliteit van het gebouw verhinderde ingrepen zoals douches en toiletten op elke verzorgingskamer.

Berchmanianum: het nieuwe vlaggenschip van de Radboud Universiteit

Toen de Radboud Universiteit het Erasmusgebouw in 1973 in gebruik nam, herinnerde pater Leo Smit, de toenmalige superior van het Berchmanianum, het bestuur van de universiteit eraan dat dit enorme gebouw op grond stond waar de jezuïeten nog een optie op hadden. Onderhandelingen tussen de econoom pater Clemens Brenninkmeijer en het universiteitsbestuur resulteerde in 1978 in een overeenkomst waarmee de universiteit een eerste recht van koop verwierf op gebouw en terreinen wanneer de jezuïeten zouden verhuizen. De procedure uit deze overeenkomst werd in 2012 in werking gezet. In 2013 kwam de transactie rond en werd de koopovereenkomst met de universiteit getekend.

De kapel van het Berchmanianum wordt nu gebruikt voor academische plechtigheden

De paters en broeders bleven nog tot 2016, maar de planning voor de renovatie van de binnenkant kon een aanvang nemen. De daadwerkelijke verbouwing werd in 2017-2018 uitgevoerd.

De sporen van het verzorgingshuis zijn zo goed als uitgewist. Het gebouw is teruggebracht naar de academische functie die het ooit had. Er is een nieuwe ingang aan de tuinzijde gerealiseerd, de oorspronkelijke lambriseringen met de geglazuurde stenen zijn hersteld, de oude kleuren weer teruggebracht, de kapel werd aula minor, de refter werd inschrijfbalie en het hele gebouw straalt, door het licht dat door al die prachtige glas-in-lood ramen naar binnenkomt.

Op maandag 21 januari werd het tot academieggebouw getransformeerde Berchmanianum officieel geopend. Professor Jos Koldewij schonk de eerste exemplaren van een prachtig gedenkboek *'Het Berchmanianum: van studiehuis tot academieggebouw'*, dat door vier kunsthistorica's is geschreven, aan de voorzitter van het college van bestuur,

professor Daniël Wigboldus en de regionale overste, Johan Verschuieren SJ. Beelden van inspirerende mannen zoals Petrus Canisus, Jan Berchmans, Aloysius Gonzaga en drie andere jezuïeten waken over dit nieuwe academiëgebouw.

Eduard Kimman SJ

Biografie van het gebouw

Het boek *'Het Berchmanianum. Van studiehuis tot academiëgebouw'* volgt alle veranderingen die het huis doormaakte vanaf de eerste bouwtekeningen in 1926 tot de ingebruikneming als academiëgebouw in 2018.

Annelien Krul e.a., *'Het Berchmanianum. Van studiehuis tot academiëgebouw'*. Vantilt, Nijmegen 2018, 228 p, € 29,50, ISBN 9789460043932

Tentoonstelling 90 jaar Berchmanianum

In het publieke deel van het Berchmanianum is tot juni de tentoonstelling '90 jaar Berchmanianum – studeren, wonen, werken' te zien. De tentoonstelling belicht onder meer de oorspronkelijke bewoners en het gebruik van het gebouw tijdens de Tweede Wereldoorlog. Informatie: <https://www.ru.nl/nieuws-agenda/nieuws/vm/2019/januari/tentoonstelling-90-jaar-berchmanianum/>

BOEKEN

Michel de Certeau, inspiratiebron voor paus Franciscus, voor het eerst in het Nederlands vertaald.

De vreemdeling *Eenheid in verschil*

Bij uitgeverij Sijbolet verscheen recent de allereerste Nederlandse vertaling van een werk van de Franse historicus, theoloog, psychoanalyticus én jezuïet Michel de Certeau (1925-1986). Precies vijftig jaar na de Franse publicatie van *L'étranger ou l'union dans la différence* in 1969 is het boek nu ook in het Nederlands beschikbaar, onder de titel *De vreemdeling. Eenheid in verschil*. Dat het oeuvre van Michel de Certeau juist met dit boek in het Nederlandse taalgebied wordt geïntroduceerd, is allerm minst vanzelfsprekend. Het boek is het meest theologische geschrift van deze Franse geleerde, en het heeft nooit dezelfde weerklank gevonden als enkele andere van zijn (spiritualiteits)historische studies over de Vroegmoderne mystiek (*La fable mystique*) of zijn meer cultuurtheoretische studie over de ervaring van het alledaagse. Maar het lijkt

er op dat die keuze voor het niet-vanzelfsprekende juist heel erg bij Michel de Certeau past. Ook is het opvallend hoe juist tegen die theologische achtergrond ook de andere werken van Certeau meer diepte krijgen.

Meer dan 30 jaar na zijn overlijden lijkt het, dat Michel de Certeau op steeds meer belangstelling kan rekenen. Interessant genoeg is het paus Franciscus geweest die het zijne er toe heeft bijgedragen dat het opmerkelijke oeuvre van deze *historien de la spiritualité* meer lezers heeft gevonden dan in alle jaren voordien. Al in het beroemde interview met Antonio Spadaro noemt paus Franciscus Michel de Certeau één van zijn inspiratiebronnen en ook in latere toespraken wordt de Franse denker met enige regelmaat geciteerd. Maar ook in de meer *seculiere cultural studies* die met name in de Verenigde Staten een grote bloei kennen, speelt het werk van Certeau een grote rol en is er meer aandacht dan

ooit tevoren. De vele en soms onverwachte dwarsverbanden in het oeuvre van Certeau – tussen de geschiedenis van de (ignatiaanse) spiritualiteit, de psychoanalyse en de culturele studies – spreken niet alleen van een uiterst veelzijdige geest, maar wellicht ook van een intellectueel die zich ook in zijn meest 'seculiere' studies liet leiden door het ignatiaanse dictum om 'God in alle dingen' te vinden. Voor Certeau is het verlies aan vanzelfsprekendheid van de christelijke spiritualiteit in onze dagen zelf juist iets dat eigen is aan het christelijk geloof dat in zijn ogen nooit vanzelfsprekend is geweest. Het christelijk geloof staat al van in het vroegste begin geheel in het teken van het verlangen – het verlangen dat zichtbaar wordt bij de vrouwen aan het lege graf – waar is de Heer? Waar hebben ze zijn lichaam gelaten? Dit verlangen lijkt in de Moderne Tijd een heel andere lading te krijgen, maar ook daar geldt dat het uiteindelijk op een christelijke leest geschoeid is. In de Moderne Tijd heeft dit verlangen geen vaste plaats meer. We moeten het overal en nergens zoeken, soms zijn er zwerfstenen te vinden die het weer in herinnering roepen. En dit is juist de taak van een christelijke theologie vandaag: het zoeken naar de brokstukken die aan het verlangen herinneren, die boeien zijn om de verlangende zoektocht naar het niet-vanzelfsprekende mogelijk te maken.

In het nu vertaalde boek *De vreemdeling. Eenheid in verschil* onderneemt Michel de Certeau een poging om te beschrijven wat christelijke ervaring vandaag de dag zou kunnen betekenen door de aandacht te richten op wat in zijn visie centraal is voor de hele geschiedenis van de christelijke spiritualiteit en de christelijke mystiek: de ervaring van de ander. In dit boek uit 1969 ontmoet de lezer het hart van Certeau's eigen drijfveer om een scherpe blik te ontwikkelen voor die ervaringen die compatibel zijn met de geschiedenis van de christelijke spiritualiteit en die perspectieven kunnen openen voor de toekomst van de christelijke ervaring. De mystiek – en met name de Vroegmoderne mystiek, die worstelt met het niet-weten van het goddelijke – is het organon

voor een theologie die op zoek moet in concrete praktijken waar God zich als 'de vreemdeling' laat zien, als diegene die de verhoudingen in vraag stelt en bestaande structuren ondergraaft. Dit is wat Certeau de theologie van het 'verschil' noemt. En die theologie van het verschil wordt in verschillende thema's uitgewerkt: de verborgen God van de mystiek, de weg van het verlangen (die hij als een authentiek christelijk thema ziet), de 'gebeurtenis', waarmee hij nauw aansluit bij ontwikkelingen in de hedendaagse filosofie, het belang van de 'reisweg' – waarmee hij verwijst naar een positie die in permanente beweging is tussen 'eenheid' en 'relativisme' en zich onttrekt aan beide posities; de godsgedachte als voorwaarde voor de kritiek – en met name de ignatiaanse godsgedachte: 'altijd groter'; de thematiek van de gemeenschap in de complexe individualistische maatschappij en tenslotte de thematiek van vrede als een primair spirituele categorie.

Het is een gedurfde wijde tocht die Certeau in dit werk onderneemt. Of het nu gaat om de Cubaanse revolutie of het debat over het onderwijs in Frankrijk – de locus theologicus moet opnieuw worden gedefinieerd. Die opdracht is vandaag de dag nog duidelijker voorhanden dan dit vijftig jaar geleden het geval was. Een vertaling van dit uitdagende boek is daarom van groot belang en kan een bijdrage leveren aan de reflectie over de christelijke ervaring vandaag, in een seculiere context, maar met een eigen inbreng.

Inigo Bocken

Inigo Bocken is wetenschappelijk directeur van het Titus Brandsma Instituut en tevens werkzaam aan de RU Nijmegen en als hoogleraar filosofie aan de Cusanus Hochschule te Bernkastel-Kues.

Michel de Certeau, *'De vreemdeling. Eenheid in verschil'*. Vertaling: Willy Hemelrijk, Amsterdam (Sijbolet), 2019, 248 p, € 26,50, ISBN: 9789491110382

Voor meer informatie en aanvragen recensie exemplaren: Elsbeth Greven: e.greven@uitgeverij-sijbolet.nl Zie ook www.uitgeverij-sijbolet.nl

Pater Jan Bekaert
(1927 – 2018)

Jan Bekaert werd geboren op 3 januari 1927 te Roeselare en volgde de Latijns-Griekse humaniora in het Sint-Barbaracollege te Gent. Op achttienjarige leeftijd trad hij in het noviciaat te Drongen. Twee jaar later begonnen de stagejaren werden verdeeld over een jaar in het college te Aalst en twee jaar in het college te Turnhout. In 1956 begon hij aan de theologie en op 10 augustus 1959 werd hij tot priester gewijd.

Zijn missionarisleven begon met twee jaar leraarschap in de normaalschool van Imbela. Na het derde noviciaatsjaar in Drongen volgde een specialisatie in de liturgie aan het Institut Catholique in Parijs. Zou hij ergens liturgie gaan doceren? Kennelijk was dergelijke specialisatie hem te eng. Na zijn laatste geloften werkte hij op verschillende plaatsen: in Imbela, Kasongo-Lunda, Popokabaka, Kinshasa als leraar van ongeveer alle vakken: Latijn, aardrijkskunde, Frans, esthetica, geschiedenis, godsdienstleer, zelfs muziek. Hij kon veel en was tot alles bereid.

Vaak was hij tegelijk onderpastoor in de parochie of minister van de communiteit. En niet te vergeten: ook bouwheer. Hij bouwde huizen voor de leerkrachten in Kasongo-Lunda en een polyvalente zaal in het stadscollege Bonsomi. In Boboto – zo herhaalde hij vaak met veel humor – bouwde hij nog een hondenkot. Tussen zijn 65 en 75 jaar ging hij naar de markt: een oude blanke die aanschoufde tussen het volk was als een verschijning. In 2001 heeft hij Congo verlaten en werd nog erg actief in Aalst, in Godsheide en in Antwerpen. In 2014 verhuisde hij een laatste maal, voor een welverdiende rust in Heverlee. Naar 'rust' heeft deze temperamentvolle man niet uitgekeken maar hij heeft die 'op ruststelling' zonder mopperen aanvaard. De eens zo vinnige en beweeglijke man werd een stille, zachte en geduldige man. Vredig is hij ingeslapen op dinsdag 20 november 2018.

Pater Frans Demeyer
(1927 – 2018)

Frans Demeyer werd geboren op 26 oktober in Roeselare. Ten gevolge van een moeilijke geboorte is hij enigszins gehandicapt gebleven aan de rechterarm. Hij volgde er de Grieks-Latijnse humaniora in het Klein Seminarie en trad in bij de jezuïeten in Drongen (1947). Na twee jaar noviciaat, één jaar klassieke filologie en drie jaren filosofie vertrok hij naar Kisantu om er leraar te worden en surveillant (1953-1956). Frans vatte zijn theologiestudie aan in 1957. Op 6 augustus 1960 werd hij priester gewijd. In september 1962 keerde hij terug

naar Kisantu als leraar wiskunde en als tucht prefect. Tijdens die rumoerige jaren na de onafhankelijkheid handhaafde hij een strenge stiptheid. Niettemin werd hij door zijn leerlingen op handen gedragen.

In 1974 werd hij aangesteld tot leraar en twee jaren later ook tot studiefunctie op het college van Gbadolite, de residentie van president Mobutu. Verrassend misschien maar die ging gewoon om met de jezuïeten en Frans heeft over hem nooit een onvertogen woord gezegd.

In 1984 nam hij in het college van Bukavu dezelfde taken op als in Gbadolite. Hij was op de eerste plaats een collegeman maar heeft zich telkens ingezet voor het parochiewerk in de omgeving. In 1993 keerde hij terug naar België, naar het Xaveriuscollege van Borgerhout. Daar werd hij in 1994 overste van de communiteit en in 2004 de hoog gewaardeerde aalmoezenier van het zorgcentrum Capenberg in Boechout. Daarheen verhuisde hij in 2013 met zijn hele communiteit. Deze kleine en tenger man was begaafd met een grote

geesteskracht ten dienste van zijn communiteit en van het zorgcentrum, ook toen hij al over de negentig was. Het was een schok toen men op maandagmorgen, 3 december, ontdekte dat hij in zijn slaap was overleden. De afscheidseucharistie werd opgeluisterd door het "vriendenchor" van residenten en sympathisanten van Capenberg. Een toepasselijke naam.

Pater Gerard Turk
(1933 – 2018)

Gerard Turk werd op 16 augustus 1933 geboren in een gezin van 12 kinderen. Hij was de negende. Zijn vader werkte bij de spoorwegen als treindienstleider op het emplacement van Elst. Daarnaast pachtte hij een goed stuk land voor eigen aardappelen en groenten, zodat het gezin zelfs in de oorlog geen honger hoefde te lijden. Hij bouwde ook een eigen huis voor het gezin. Alle kinderen mochten doorstuderen. Gerard ging naar de HBS aan het Canisius College in Nijmegen. Daarna studeerde hij werktuigbouwkunde aan de MTS in Arnhem, gevolgd door een jaar werken in een garage, wat hem later in de missie zeer van pas zou komen. Op 7 september 1956 trad Gerard in als novice in Mariëndaal, na een jaar Latijn te hebben gestudeerd. Na de studie filosofie werd Gerard surveillant aan het Aloysius College in Den Haag. Daarna vertrok hij begin 1962 als missionaris naar Madagaskar, waar hij tot een jaar voor zijn dood zou blijven. Daar studeerde hij theologie en op 31 juli 1966 werd hij door Mgr. Jérôme Rakotomalala priester gewijd in de

parochiekerk van Antaminema in de hoofdstad Antananarivo. Na een korte tijd op het seminarie van het bisdom en daarna op het theologiaat van de jezuïeten als minister en econoom van het huis, werkte hij enige jaren als pastor in de brousse, weg van het aangename klimaat van de hoger gelegen hoofdstad. Tot dusver had Gerard vooral Frans gesproken, nu probeerde hij zich de moeilijke Malagassische taal meester te maken. Talen waren nooit de sterkste kant geweest van Gerard; hij werkte liever met zijn handen. In 1975 keerde hij terug naar Antananarivo en werd hij verbonden aan het Collège Saint-Michel. Daar bleef hij tot hij terugkeerde naar Nederland. 25 jaar lang leidde hij op school practica natuurkunde. Hij was ook de man die op school, maar ook daarbuiten, b.v. bij de zusters, reparaties uitvoerde aan elektriciteit, technische apparatuur en voertuigen. Dat bleef hij doen toen in 2000 zijn lessen ophielden en hij zich vooral dienstbaar maakte als econoom van communiteit en college. Na zijn dood roemde de Malagas-

sische provinciaal de hulpvaardigheid van Gerard bij technische problemen, met name bij het wagenpark en de vele black-outs van het elektriciteitsnet. Ook prees hij zijn aandacht voor de armen en de zieken in een ziekenhuis aan de periferie van de stad en zijn betrokkenheid bij de jaarlijkse vakantie van gehandicapte jongeren. Gerard was allergisch voor onrechtvaardigheid. Hij was bescheiden en drong zich nooit op de voorgrond, maar hij wist wat hij wilde en slaagde er meestal ook in dat op zijn, soms wat roekeloze, soms wat naïeve wijze te bereiken. In 2017 keerde hij met gezondheidsproblemen terug naar Nederland. Hij maakte nog een korte afscheidstournee in Madagaskar, maar al spoedig bleek hij een dodelijke ziekte onder de leden te hebben. Dit aanvaardde hij in alle rust. Het weerhield hem niet van reizen met bus en trein in stad en land. Hij genoot van het weerzien met zijn twee nog levende zussen, met wie hij veel optrok. Hij stierf op 7 december 2018 in huize Aqua Viva, met een glimlach op zijn lippen, zoals we dat van hem gewend waren als hij iets leuks, ondeugends of mysterieus had gezegd.

Pater Antoon Delporte
(1923 – 2018)

Antoon Delporte werd in Harelbeke geboren op 2 september 1923. Hij ging voor het eerste jaar Grieks-Latijnse humaniora naar het Sint-Amandscollege te Kortrijk, voor de latere jaren naar het Sint-Jozefcollege te Turnhout. Toen hij twintig was trad hij in te Drongen. Twee jaar later

verhuisde hij naar Wépion voor Indische taalstudie. Filosofie en theologie studeerde hij in India, in Shembaganur en Kurseong. Voor zijn driejarige stagetijd werd hij naar het college van Kunkuri gestuurd. Het derde proefjaar deed hij in Sitagarha.

Eerst was hij werkzaam in middelbare scholen en daarna als pastoor. Maar dat was slechts een aanloop tot zijn grote opdracht. Van 1973 tot 2009, gedurende 36 jaren, is hij actief geweest als architect en als beheerder van gebouwen en eigendommen van de provincie. Hij maakte de plannen voor tal van kerken en kloosters. Zo was hij de planner van de kathedralen van Jabalpur, Hazaribhag en Gumla. De namen zeggen ons hier niet veel, maar het veelvoud ervan spreekt boekdelen.

Het parcours van een bouwheer loopt niet altijd over rozen. Mislukkingen zijn haast onvermijdelijk. Kritieken, vooral waar het gaat om grote financiële transacties, eveneens. Die bleken later (te laat ...) misplaatst en hebben vaak op zijn gemoed gewogen.

Op 15 mei 2009 kwam hij op rust in Heverlee. Het verblijf daar

is goed geweest voor hem. Hij had een zekere neiging, gevoelig als hij was, om vooral aan het slechte nieuws gehoor te geven. Maar tijdens zijn laatste jaren is hij, na een langere periode van ziekte, een aimabele, verzoende, opgewekte man geworden. Het was alsof die fysieke ziekte zijn psychische onbehagen genezen had. Aan een Vlaams-Indische confrater heeft hij, een tiental dagen voor zijn overlijden, toevertrouwd: "Het is toch een mooie tijd geweest in Ranchi." Hij overleed op 12 december 2018, in vrede.

Broeder Jules De Graeve (1930 – 2019)

Jules De Graeve werd op 8 juli 1930 geboren in Wetteren, als vierde in een rij van tien kinderen. Hij vervulde zijn middelbaar in het Sint-Jozefsinstituut te Sint-Niklaas. Vóór zijn intrede ging hij kort in dienst op verschillende plaatsen als drukkersgast, als schrijnwerkersgast... Op twintigjarige leeftijd begon hij aan het postulaat en aan het noviciaat in Drongen.

Hij bleef drie jaren in Drongen voor allerlei huiselijke taken, werd daarna werkleider in Leuven en in Heverlee, in 1962 werkleider en hulpminister in het college te Aalst. Daar werkte hij ook mee aan 'Levensvreugde', het instituut voor kinderen met een beperking. In 1966, terug in Drongen, kreeg hij de mogelijkheid om het vak van loodgieter te leren, een vakkennis die hij vooral later intens zou benutten.

Jules is missionaris geworden in Centraal Afrika om 'even te komen helpen'. Zo luidde de

vraag in 1975. Het college van Bujumbura was in verval geraakt. Men had een bekwaam technicus nodig om waterleidingen en daken te herstellen. Politieke verwickelingen maakten dat hij na zes jaar Burundi moest verlaten. Zijn reputatie was echter tot over de grens verspreid. In Bukavu kon men iemand zoals hij best gebruiken.

Drie en twintig jaren heeft zijn 'hulpverlening' geduurd. Hij is in die jaren uitgegroeid tot een medechristen in een beproefde Afrikaanse kerkgemeenschap. In 1998, na een nieuwe vijandelijke inval, is het hem toch te machtig geworden. Terug in het vertrouwde Drongen gaf hij zoals voorheen steeds als eerste present, steeds op goede voet met zijn medewerkers. Totdat zijn geest werd aangetast door een hersenbloeding. In 2011 kwam hij op rust naar Heverlee. Zijn rusteloos dwalen en verdwalen maakte opname nodig. In het verzorgingscentrum van de zusters Annunziaten is hij overleden op 23 januari 2019. Aan velen bood zijn uitvaart de mogelijkheid om te tonen dat zij hem niet vergeten.

Wouter Blesgraaf SJ verhuisde na de zomer voor zijn pastoraal stagejaar naar Amsterdam. Wat houdt dat eigenlijk in, zo'n stage? Wouter beschrijft zijn ervaringen als ziekenhuispastor in een academisch ziekenhuis en hoe hij zijn weg vindt in de Krijtberg.

Een pastoraal stagejaar

De term doet vermoeden dat ik stages moet volgen, min of meer zoals in het noviciaat. Dat klopt: naast een kortere stage in een ziekenhuis werk ik ook in de jezuïetenkerk, de Krijtberg. Daarnaast volg ik nog enkele vakken aan de Universiteit van Tilburg. Hoe ervaar ik dat? Wellicht vreemd: het voelt alsof ik na twaalf jaar jezuïetenvorming plots weer novice ben. Hoe dat komt? Ik vermoed dat het feit dat ik de afgelopen twaalf jaar in het buitenland heb doorgebracht, er iets mee te maken heeft. Ik heb de afgelopen maanden soms gekscherend gezegd dat ik bezig was 'te integreren in mijn eigen land', maar dat is ook zo. Er waren gelukkig niet heel veel administratieve hordes die ik bij terugkomst hoefde te nemen, maar door een misverstand duurde het toch even voor ik kon 'landen'. Daarnaast kende ik Amsterdam alleen maar als dagjesmens of toerist, zodat ik ook wat dat betreft veel nieuws aan het opsnuiven ben. Soms letterlijk, omdat er zoveel toeristen buiten op straat de vrucht van het gedoogbeleid roken. Alleen al de grachten zijn schilderachtig mooi.

Vertroost en verrast in het ziekenhuis

De afgelopen maanden heb ik als ziekenhuispastor gewerkt in één van de twee academische ziekenhuizen die de Nederlandse hoofdstad rijk is: het Amsterdams Medisch Centrum (sinds juni 2018 - Amsterdam UMC Locatie AMC). Een grote wens van mij om in een ziekenhuissetting pastoraal werk te kunnen doen. Het bleek niet alleen een zeer leerrijke, maar ook een zeer troostrijke ervaring te zijn. De ontmoetingen met volkomen onbekenden die met ziekte en pijn worstelen en soms grote levensvragen hebben, vond ik een groot voorrecht. Ik werkte vooral op de afdeling chirurgie en de afdeling psychiatrische & somatische aandoeningen. Enerzijds mocht ik getuige zijn van de levens van anderen en hun verhaal koesteren, ook als zij keuzes maakten die ver van het Evangelie af staan; anderzijds mocht ik

ook een getuige zijn van het Evangelie en de Kerkgemeenschap. Vaak kreeg ik vragen van patiënten en personeelsleden over mijn werk en identiteit. Dit deed mij beseffen hoe belangrijk het is om in zo'n seculiere omgeving aanwezig te zijn. Met mijn protestantse, islamitische, humanistische en katholieke collega's kon ik met groot respect en waardering omgaan. Veel geluk had ik ook met mijn begeleidster, een dominee, die veel tijd en goede adviezen voor mij had. Ik mis de mensen en het werk, nu deze stage voorbij is.

Krijtberg

Begin januari ben ik begonnen met mijn tweede stage, bij de jezuïetenkerk in het hart van de Amsterdamse binnenstad. Veel is hier ook nieuw: doop- en huwelijks gesprekken en het coördineren van eerste communie- en vormselcatechese. Deze zaken kosten mij, doordat ik ze nog niet in de vingers heb, naar verhouding veel tijd en energie. Ook hier geldt echter dat ze niet alleen leerrijk maar ook troostrijk zijn. Bovendien zijn niet alleen het werk en de mensen inspirerend, maar ook de plek zelf. De Krijtberg heeft als schuilkerk van onder andere Vondel en generaal-overste Jan Philip Roothaan (1785-1853) een illustere en bewogen geschiedenis. Doordat de kleurrijke neogotische decoratie integraal behouden is gebleven, trekt de kerk veel mensen, die zelf ook erg divers zijn.

Twee universiteiten

Een laatste ingrediënt in mijn stagejaar is een wekelijkse 'terugkomdag' aan de Universiteit van Tilburg, waar ik enkele vakken volg die met pastoraat, liturgie en kerkopbouw te maken hebben. Zowel het contact met medestudenten, die in hetzelfde schuitje zitten als ik, als de vakken zelf helpen mij concreet in mijn stages. Daarnaast denk ik met veel plezier en waardering terug aan de master theologie die ik aan de Katholieke Universiteit Leuven heb gevolgd. De vakken gedoceerd op een hoog niveau, medestudenten uit de hele wereld, en de mogelijkheden van de theologische bibliotheek waren smullen geblazen. Ook de groene leefomgeving in Heverlee en het gezelschap van de paters en fraters op leeftijd deden mij goed. Kortom: jezuïetenvorming is weliswaar lang maar nooit saai!

Wouter Blesgraaf SJ

MAGIS-weekend 22-24.03.2019

Dit weekend trekt MAGIS even op met de Ark, een gemeenschap waar mensen met en zonder een beperking samen leven en werken. Jos Moons SJ komt aan het woord met een prikkelende conferentie: 'Kan je God ervaren?'. **Laat je uitdagen door MAGIS!**

Waar? Oude Abdij, Drongenplein 26, 9031 Drongen.

Kostprijs: 70 euro

Inschrijven via <https://www.magislowcountries.org/magis-weekend-maart-2019.html> of mail naar walter.ceyssens@jesuits.net

VOEDSEL VOOR ONDERWEG

Zondag 7 april om 10.15 uur – Oude Abdij in Drongen

Dhr. Antoon Arens

Als God gebeurt - Over christelijk geloof en inzet voor kwetsbare mensen.

Waar mensen naar mensen omzien, gebeurt God. Daar komt Hij aanwezig. Christenen nemen met hun engagement voor mens en wereld deel aan het werk dat Hij verricht. Daarom hoort de diaconie in het hart van de Kerk. Ze is heilige grond.

Antoon Arens doceert diaconie aan het Hoger Diocesaan Godsdienstinstituut te Gent en werkt als vormingswerker diaconie voor het

dekenaat Wetteren. Hij is auteur van het boek 'Als God gebeurt' dat verscheen bij Halewijn.

Meer informatie: <https://www.oudeabdij.be/voedsel-voor-onderweg.html>

PAASDRIEDAAGSE VOOR JONG & OUD

17-21 april 2019

Ben je op zoek naar een zinvolle invulling van de Goede Week samen met je vrienden, je gezin of alleen? Zoek je verbondenheid, inspiratie en verstillings? Wil je even, vrij van de dagelijkse besommeringen, terugkeren naar de essentie van deze periode? Oude Abdij Drongen biedt je een sfeervol kader om in verbondenheid met de Heer en met elkaar de dynamiek van Witte Donderdag tot Pasen te doorlopen. Aparte programma's voor jong en oud en 's avonds samen liturgie vieren.

PRAKTISCH

Data:

Woensdag 17 april (17 uur) tot zondag 21 april (10 uur) 2019.

Aansluiten op vrijdagavond (vanaf 17 uur) is ook mogelijk of het bijwonen van een lezing in de voormiddag.

Informatie: programma en kosten: <https://www.oudeabdij.be/paasdriedaagse-voor-jong-en-oud.html>

IRON IGNATIUS - GELOOF IN BEWEGING

31 mei-2 juni 2019

Ignatius van Loyola is voor drie dagen onze *Iron Man*. In zijn voetsporen zwemmen, fietsen en wandelen... Bewegen met het lichaam en tegelijk innerlijk bewogen worden!

PRAKTISCH

Data:

Vrijdag 31 mei (10 uur) tot en met zondag 2 juni (16 uur) 2019.

Begeleiding:

Bart van Emmerik SJ en Hilde Van Linden, stafleden van het Platform voor ignatiaanse spiritualiteit.

Kosten: € 225 -

Deze prijs mag voor niemand een belemmering zijn. Neem contact op indien nodig.

Inschrijven voor 19 mei 2019.

Informatie: <https://www.oudeabdij.be/iron-ignatius.html>

Plaats: Oude Abdij Drongen, Drongenplein 26, B - 9031 Drongen (Gent)

Meer info: mail of bel via activiteiten@oudeabdij.be of +32 9 226 52 26

BIDDEN MET DE LEERLING VAN WIE JEZUS HIELD

Ignatiaanse vijfdaagse retraite in stilte
2-8 juni 2019

De begeleider, jezuïet Mark Rotsaert, geeft 's morgens en in de namiddag een meditatieve inleiding tot gebed en bezinning. Je krijgt aanwijzingen en vragen om in de persoonlijke tijd mee aan de slag te gaan en zo je weg als mens en als gelovige te verdiepen. Dagelijks zijn er gebedsmomenten alsook de eucharistie. Er is mogelijkheid tot een persoonlijk gesprek met de begeleider of met een andere geestelijke begeleider van de Oude Abdij.

PRAKTISCH

Data:

Zondag 2 juni (18 uur) tot zaterdag 8 juni (9.30 uur) 2019

Kosten: € 385,-

Deze prijs mag voor niemand een belemmering zijn. Neem contact op indien nodig.

Plaats: Oude Abdij Drongen, Drongenplein 26, B - 9031 Drongen (Gent)

Info via activiteiten@oudeabdij.be of tel. +32 9 226 52 26

Uiterste inschrijfdatum: 19 mei 2019, tenzij volzet.

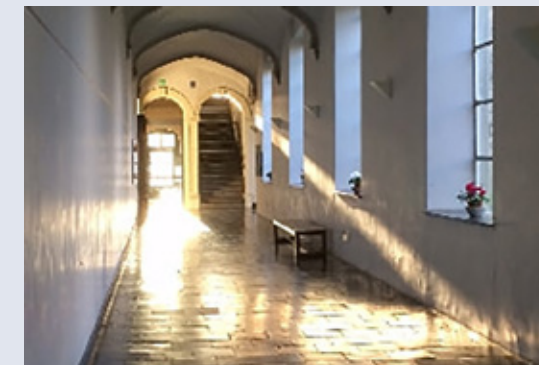
GEESTELIJKE OEFENINGEN tijdens de ZOMER

DRONGEN * 13-22 juli 2019

DRONGEN * 23 juli-1 augustus 2019

MAASTRICHT * 26 juli - 4 augustus 2019

Deze persoonlijk begeleidde, ignatiaanse retraite doe je samen met anderen. Er zijn geen gezamenlijke inleidingen. Je hebt een eigen begeleider, die je dagelijks individueel ontmoet. Viermaal per dag komt de groep samen: een korte ochtend- en avonddienst, een eucharistieviering, een uur stil gebed. Maaltijden verlopen in stilte. Het belangrijkste is je persoonlijk stil gebed.

De retraite duurt acht dagen. Het is mogelijk om voor een kortere periode in te schrijven, echter niet minder dan vijf dagen. Allen beginnen op dezelfde dag.

Meer informatie: <https://www.oudeabdij.be/go-zomer.html>

De luisterende mens is aanwezig
bij de ander met twee open, stille,
naakte oren.

Met de stilte van zijn luisteren
geeft hij ruimte aan het spreken
van de ander, opdat het vrij naar
buiten komt als water uit een bron.
Als iemand echt luistert,
dan wordt de spreker meer vrij
en meer zichzelf.

Frans van der Lugt SJ

Jezuieten is een uitgave van de Nederlandse en
de Vlaamse provincies van de Sociëteit van Jezus.

Het verschijnt viermaal per jaar en is bedoeld
voor familieleden, vrienden, weldoeners en
geïnteresseerden. Het blad is in principe gratis.
Giften zijn altijd welkom, meer informatie hierover
op pag. 2.